

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.อมร รัชศาสตร์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๖๒/๒๕๕๕

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

ผู้ร้อง นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์

ข้อเท็จจริง

๑. เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๑ พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๒๕๐/๒๕๕๑ ข้อหา ร่วมกันขัดขวางการกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า ปตท.) หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานในการสร้างระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยผู้ร้องกับพวกได้ร่วมกัน ยื่นเป็นแถวหน้ากระดานและนั่งรวมกันเป็นกลุ่มขวางแนวการทำงานของเครื่องจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓

๒. เมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๑ จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ ว่ามิได้ร่วมกันดำเนินการ ตามข้อกล่าวหาและเห็นว่าโครงการก่อสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เป็นไปโดยไม่ชอบด้วย กฎหมายและการแสดงการคัดค้านของผู้ร้องอยู่บนพื้นฐานการปกป้องสิทธิเสรีภาพของตน

๓. เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓ จำเลย (ผู้ร้อง) จึงส่งคำร้องผ่านศาลอาญา ซึ่งรับโอนคดี มาจากศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่ง พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ที่ให้ ปตท. มีอำนาจกำหนด เขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี รวมทั้ง วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด และสามารถรื้อถอน อาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างและทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อได้ และมาตรา ๕๓ ที่กำหนดว่าผู้ใดขัดขวาง การกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา ๓๐

ต้องระวางโทษ ฯลฯ นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลใน
เคหสถาน มาตรา ๔๔ บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และมาตรา ๔๖
บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓ และแจ้งให้
คู่กรณีทราบและให้ออกาสชี้แจงเพิ่มเติม

๕. เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ยื่นเรื่องขอชี้แจงเพิ่มเติม ดังนี้

๕.๑) การที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐
บัญญัติว่า “ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. มีอำนาจ... (๑) “กำหนดเขตระบบการขนส่ง
ปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี” นั้นเป็นการอนุญาตให้ ปตท.
ดำเนินการได้ทันที หลังประกาศกำหนดเขตนั้นจะขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคล
ย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน...” และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ซึ่งบัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค...
หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น...” ย่อมเห็นอย่างชัดแจ้งว่าต้องให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์
เหล่านั้นเสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ มิใช่กระทำไปเรียบร้อยแล้ว
แล้วจึงเอากฎหมายบังคับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในภายหลัง

๕.๒) มาตรา ๔๔ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจาก
อาวุธ” การจำกัดเสรีภาพนี้จะกระทำมิได้ “เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ
ในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อ
รักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม...” แต่การกระทำตามพระราช
บัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ หาได้เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวไม่
ดังนั้นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของผู้ร้องกับพวกจึงได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

๕.๓) การกำหนดแนววางท่อของ ปตท. นั้นยอมผ่านผืนป่า แม่น้ำ ตลอดจนผ่านชุมชน
ดั้งเดิม ดังนั้นประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ และรวมถึง
ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐบาลในกิจการใด
ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตน
หรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖
และมาตรา ๕๕ ได้บัญญัติคุ้มครองไว้ แต่กรณีตามมาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่ง
ประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ให้ทำได้เลย โดยไม่ต้องมีส่วนร่วมของประชาชน จึงขัดรัฐธรรมนูญ

๖. กระทรวงอุตสาหกรรม ส่งหนังสือ ที่ อก ๑๐๐๓/๒๕๗๒ ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๓ และที่ อก ๑๐๑/๑๕๕๕ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

๖.๑) ในแนวปฏิบัติงานของ ปตท. ในการดำเนินการเพื่อให้มีระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อนั้นจะเป็นกรณีตามโครงการที่ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และหรือในบางกรณีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาร่วมกันหลายหน่วยงาน ทั้งในระดับกรมภายในกระทรวงเดียวกันและหรือในต่างกระทรวงกัน จึงได้มีการพิจารณาดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องดีแล้วทั้งสิ้น

๖.๒) เมื่อมีการเห็นชอบดำเนินการโครงการระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อกั้นในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดแล้ว ปตท. จะนำเรื่องเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อพิจารณาออกประกาศกระทรวงกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามนัยมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ โดย ปตท. คงได้สิทธิในที่ดินของบุคคลนั้นเพียงเพื่อการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น ปตท. หาได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของบุคคลอื่นอย่างการเวนคืนกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินนั้นยังมีฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดิม และตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ปตท. มีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือถอน ขนย้าย ตัดฟัน ทำลาย หรือกระทำการใดๆ ได้แล้วแต่กรณี ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม หรือในกรณีที่ทำตัวผู้ฝ่าฝืนไม่ได้ ให้ประกาศคำสั่งไว้ ณ บริเวณนั้น และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ โดยผู้ใดจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และผู้ฝ่าฝืนต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้นด้วย

๖.๓) ปตท. จะจ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมสำหรับที่ดิน อาคาร โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างที่วางท่อผ่าน อย่างไรก็ดี แม้พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จักได้กำหนดให้จ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมไว้ก็ตาม กรณียังเป็นเรื่องที่ ปตท. ต้องทำความเข้าใจกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อน หาได้ให้อำนาจ ปตท. กำหนดตามอำเภอใจไม่

๖.๔) มาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ให้อำนาจพนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานอาจเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นที่มีใช้ที่อยู่อาศัยได้เป็นการชั่วคราว เมื่อพิจารณาเห็นถึงความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ปตท. โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าก่อน และเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิอาจเรียกค่าทดแทนจาก ปตท. ได้

๖.๕) เห็นได้ว่า การดำเนินการของ ปตท. โดยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่มีการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดเลยที่มีลักษณะเป็นการทำให้บุคคลต้องขาดซึ่งเสรีภาพในเคหสถาน หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

๖.๖) ผู้ร้องกระทำการขัดขวางงานก่อสร้างการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามที่ได้มีการประกาศเขตระบบโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ผู้ร้องจึงไม่อาจกล่าวอ้างว่า ตนได้ใช้เสรีภาพโดยชอบ โดยสงบและปราศจากอาวุธ

๖.๗) การที่จะกล่าวว่าคุณค่าซึ่งรวมเป็นชุมชนดั้งเดิมย่อมมีสิทธิในการอนุรักษ์ และมีส่วนร่วมในการจัดการหรือการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างใดนั้น จำต้องพิจารณาก่อนว่า กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้หรือไม่ว่าจะมีการกระทำอันเป็นผลเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพราะ ปตท. มีกฎเกณฑ์ที่ต้องฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอยู่แล้ว

๖.๘) การดำเนินโครงการดังกล่าวของ ปตท. หากได้มีส่วนหนึ่งส่วนใดของโครงการที่ได้ดำเนินการจนกระทั่งกล่าวได้ว่า เป็นการตัดไม้ทำลายป่า หรือการผ่านพื้นที่ป่า ฯลฯ มีการก่อให้เกิดความเสียหายในทำนองเดียวกับการตัดไม้ทำลายป่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ โดยข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่า เส้นทางการวางท่อก๊าซในโครงการนั้นโดยเป็นส่วนที่ผ่านพื้นที่ป่าสมบูรณ์เพียงระยะทาง ๖ กิโลเมตรเท่านั้น ในช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรก และได้รับความเห็นชอบจากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการกำหนดพื้นที่เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น

๖.๙) สำหรับการมีส่วนร่วมของบุคคลซึ่งรวมเป็นชุมชนตามมาตรา ๔๖ และรวมถึงกรณีการรับฟังความเห็นจากประชาชนตามมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญ การดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยานา สหภาพพม่า ดังกล่าวได้ริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นก่อนหน้ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ทั้งสิ้น ย่อมเป็นธรรมดาที่ ปตท. ไม่สามารถดำเนินการให้จัดให้มีการมีส่วนร่วมและการรับฟังข้อคิดเห็นก่อนดำเนินโครงการตามวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แต่อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาดูแลจัดการโดยผู้มีอำนาจบริหารประเทศสูงสุด ณ ขณะนั้นแล้ว ซึ่งย่อมต้องถือได้ว่าเป็นการดูแลจัดการเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมแล้ว

๖.๑๐) เนื่องจากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่ถือเป็นการปฏิบัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อีกทั้งมีหลักกฎหมายที่ว่า “กฎหมายย่อมไม่มีผลบังคับย้อนหลัง” เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า

โครงการได้ริเริ่มดำเนินการมาก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้นขัดกับบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญ

บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๕

มาตรา ๓๕

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา ๔๔

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

มาตรา ๔๖

“บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๕๕

“การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา ๕๕

“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

ข. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง (ถึงข้อ ๕) มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๕๓

มาตรา ๗

“ให้ ปตท. มีอำนาจกระทำการต่างๆ ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๕ และอำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

(๑) ถือกรรมสิทธิ์ หรือมีสิทธิครอบครองหรือมีทรัพย์สินต่างๆ สร้าง ซื้อ จัดหา ขาย จำหน่าย เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ ยืม ให้อืม รับจำนำ รับจำนอง แลกเปลี่ยน โอน รับโอน หรือดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งในและนอกราชอาณาจักร ตลอดจนรับทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้

(๒) จัดหา ดำรง พัฒนา และผลิตปิโตรเลียม

(๓) ดำรง วางแผน ออกแบบ และสร้างท่าเรือเพื่อธุรกิจปิโตรเลียม คลังปิโตรเลียม ระบบการขนส่งปิโตรเลียม โรงกลั่นปิโตรเลียม และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๔) ดำเนินการขนส่งปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมภายในประเทศ และระหว่างประเทศ

(๕) จัดสร้างคลังสำหรับการสะสมและสำรองปิโตรเลียม

- (๖) กำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยในการขนส่งและใช้ปิโตรเลียม
- (๗) กำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษเนื่องจากปิโตรเลียมภายในกิจการของ ปตท.
- (๘) กู้หรือยืมเงินภายในและภายนอกราชอาณาจักร
- (๙) ให้กู้หรือให้ยืมเงินโดยมีหลักประกันด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แก่กิจการของ ปตท...”

มาตรา ๒๕

“เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้พนักงานและผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ เป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) การใช้สอยหรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสำรวจเพื่อสร้างหรือบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ หรือเป็นการจำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ

(๒) ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ ที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการที่จะกระทำการนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติตามมาตรานี้ พนักงานต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

ในกรณีที่การปฏิบัติของพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานตามมาตรานี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ทรงสิทธิอื่น บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก ปตท. ได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทนให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยและให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐

“ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. มีอำนาจ

- (๑) กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟัน ต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ

ในการดำเนินการตาม (๑) ให้รัฐมนตรีประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ และเครื่องหมายแสดงเขตในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไว้ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอแห่งท้องที่นั้น กับให้จัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในบริเวณดังกล่าว ตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๒) หรือ (๓) ให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด”

มาตรา ๓๑

“ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การใช้ที่ดินที่ประกาศกำหนดเป็นเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๑)

(๒) การใช้ที่ดินวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๒)

(๓) การกระทำตามมาตรา ๓๐ (๓)

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในจำนวนค่าทดแทนให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างได้รับ ค่าทดแทนหรือได้แจ้งเป็นหนังสือไม่รับค่าทดแทนดังกล่าวแล้ว ต่อไปภายหน้าจะเรียกร้องค่าทดแทน เนื่องจากเหตุอื่นอีกมิได้”

มาตรา ๓๒

“ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันอาจเป็นอันตรายต่อหลุมสำรวจ หรือหลุมผลิตปิโตรเลียม แท่นสำรวจหรือแท่นผลิตปิโตรเลียม โรงกลั่นปิโตรเลียม โรงแยกก๊าซ ท่าเรือ คลังปิโตรเลียม ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ ปิโตรเลียมของ ปตท. ตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา รวมทั้งอุปกรณ์ของสิ่งดังกล่าวนี้ หรืออุปกรณ์ ของ ปตท. ตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาที่ประกอบอยู่กับสิ่งดังกล่าวซึ่งเป็นของบุคคลอื่นด้วย”

มาตรา ๓๓

“ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ไม่ว่าจะบนบกหรือในน้ำ หรือใต้พื้นท้องน้ำ หรือพื้นท้องทะเล ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคาร โรงเรือน ต้นไม้ หรือสิ่งอื่นใด ติดตั้งสิ่งใด เจาะหรือขุด พื้นดิน ถมดิน ทิ้งสิ่งของ หรือกระทำด้วยประการใดๆ ที่อาจทำให้เกิดอันตรายหรือเป็นอุปสรรคแก่ ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก ปตท. และในการอนุญาตนั้น ปตท. จะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้ามีการฝ่าฝืนให้ ปตท. มีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนรื้อถอน ขนย้าย ตัดฟัน ทำลาย หรือกระทำการใดๆ ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม หรือ ในกรณีที่หาตัวผู้ฝ่าฝืนไม่ได้เมื่อได้ประกาศคำสั่งไว้ ณ บริเวณนั้น และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่นั้นเป็นเวลาอันสมควรแล้ว และไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้ ปตท. มีอำนาจรื้อถอน ขนย้าย ตัดฟัน ทำลาย หรือกระทำการใดๆ ได้ตามควรแก่กรณี โดยผู้ใด จะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้และผู้ฝ่าฝืนต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้นด้วย”

มาตรา ๓๕

“เพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัย ให้ ปตท. มีอำนาจทำลายหรือตัดฟันต้น กิ่ง รากของต้นไม้ หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ใกล้เขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองต้นไม้หรือสิ่งนั้นทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควร ถ้าไม่อาจติดต่อกับ เจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ ให้ ปตท. มีอำนาจดำเนินการได้ตามที่เห็นสมควร

“ในกรณีที่ต้นไม้หรือสิ่งอื่นใดนั้นมีอยู่ก่อนการสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองต้นไม้หรือสิ่งนั้น ตามสมควรแก่กรณี”

มาตรา ๓๖

“ในกรณีที่จำเป็นและเร่งด่วน พนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานมีอำนาจ เข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ของบุคคลใดในเวลาใดเพื่อตรวจ ซ่อมแซม หรือแก้ไขระบบการขนส่งปิโตรเลียม ทางท่อได้ แต่ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้นด้วย ก็ให้พนักงานแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ทราบก่อน”

มาตรา ๓๗

“ในการกระทำกิจการตามมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ พนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงาน ร่วมกับพนักงานต้องพยายามมิให้เกิดความเสียหาย แต่ถ้าเกิดความเสียหายขึ้น ปตท. ต้องรับผิดชอบเพื่อ ความเสียหายนั้น และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๕๓

“ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน ซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ก. พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ และหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๖

“ในกรณีที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัท หรือกฎหมายอื่นมีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐวิสาหกิจดำเนินการใดๆ ต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิทธิของบุคคล หรือมีบทบัญญัติให้การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการใด หรือได้รับยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด หรือมีบทบัญญัติให้สิทธิพิเศษแก่รัฐวิสาหกิจนั้นเป็นกรณีเฉพาะ หรือมีบทบัญญัติคุ้มครองกิจการ พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ให้ถือว่าบทบัญญัตินั้น มีผลใช้บังคับต่อไป โดยบริษัทมีฐานะอย่างเดียวกับรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายดังกล่าว แต่อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ที่ว่านั้นอาจจำกัดหรืองดได้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและอาจกำหนดในพระราชกฤษฎีกาให้อำนาจนั้น เป็นของคณะกรรมการคณะหนึ่งคณะใดตามที่กำหนดหรือจะให้แต่งตั้งโดยคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ และให้นำมาตรา ๕ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการดังกล่าวด้วย โดยอนุโลม

ในกรณีตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกาให้บริษัทคงมีอำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยคำนึงถึง ความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การควบคุมให้การใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้อง และ การรักษาประโยชน์ของรัฐประกอบด้วย โดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติหรือให้กรณีใด จะต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งก่อนก็ได้ และคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ ต้องเสนอแนะให้ทบทุนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ของธุรกิจประเภทนั้นอยู่เสมอ

ในกรณีที่รัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทได้ทำสัญญาที่มีข้อกำหนด ให้นักลงทุนผู้เป็นคู่สัญญาได้มีสิทธิในการดำเนินการใด ให้ถือว่าคู่สัญญาดังกล่าวมีสิทธิตามกฎหมาย ที่จะดำเนินการตามสัญญานั้นต่อไป จนกว่าสัญญาจะสิ้นสุด แต่ต่อมาจะมีกฎหมายกำหนดให้ กิจการนั้นต้องจัดให้มีการแข่งขันโดยเสรีก็ตาม

อำนาจของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง อำนาจของรัฐมนตรีผู้กำกับดูแล อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ตามวรรคหนึ่งและวรรคสามเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อมีการตรากฎหมายว่าด้วยการดำเนิน กิจการที่บริษัทตามวรรคหนึ่งหรือคู่สัญญาตามวรรคสามดำเนินการอยู่ โดยกิจการของบริษัทหรือของ คู่สัญญาดังกล่าว แล้วแต่กรณี ต้องอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามหลักการแห่งความ เท่าเทียมกันอย่างเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจและในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กิจการนั้น ต้องได้รับอนุญาตหรือสัมปทาน หรือต้องดำเนินการใดๆ ถ้าบริษัทหรือคู่สัญญาดังกล่าวมีคำขอก็ให้ อนุญาตหรือให้สัมปทาน หรือให้ดำเนินการดังกล่าวได้ สำหรับกรณีของคู่สัญญาให้มีสิทธิดังกล่าวได้เท่า ระยะเวลาที่เหลืออยู่ตามสัญญา เว้นแต่คู่สัญญาจะยินยอมสละสิทธิดังกล่าว หรือคณะรัฐมนตรีมีมติ ให้สิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงโดยชดเชยค่าเสียหายให้ตามความเป็นธรรม

อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ตามวรรคหนึ่งให้สิ้นสุดลงเมื่อบริษัทนั้นสิ้นสภาพ การเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ”

มาตรา ๒๘

“ในกรณีที่มิตติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใด ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้น เป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น

ในกรณีที่บริษัทใดมีอำนาจ ได้รับยกเว้น มีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา ๒๖ ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่ถูกยกเลิกคงใช้บังคับต่อไปตาม ระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๖”

หมายเหตุ

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรให้มี กฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิม ที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐตามที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัท มหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิม เป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิมรวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็น เช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการและ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำได้โดยสะดวก เมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว โดยการกระจายหุ้น ที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและการบริหารจัดการในกิจการที่รัฐวิสาหกิจเดิม ดำเนินการอยู่ต่อไปในอนาคต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ง. พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓ และหมายเหตุท้ายพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓

“ให้พระราชบัญญัติและพระราชกำหนดดังต่อไปนี้เป็นอันยกเลิกตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

(๑) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

(๒) พระราชกำหนดการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๓

(๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗”

หมายเหตุ

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เนื่องจากได้มีการจัดตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยเปลี่ยนทุนของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ และให้อินกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไปให้แก่บริษัทดังกล่าวทั้งหมด ซึ่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดว่า ในกรณีดังกล่าวให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกรัฐวิสาหกิจ และเมื่อมีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดแล้ว ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจดังกล่าวเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น ดังนั้น จึงสมควรกำหนดเงื่อนไขเวลาไว้เพื่อให้ทราบกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นอันยกเลิกเมื่อใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้”

จ. พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๖ และหมายเหตุท้ายพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๔

“ในการประกอบธุรกิจปิโตรเลียม ให้บริษัทมีอำนาจ ได้รับยกเว้น มีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยหรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้ให้แก่ ปตท. เว้นแต่กรณีที่บัญญัติไว้ตามมาตรา ๕ และมาตรา ๖”

มาตรา ๕

“ให้ทรัพย์สินของบริษัทเฉพาะที่ได้มาจากการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการจัดตั้งบริษัท และทรัพย์สินของบริษัทในระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี”

มาตรา ๖

“ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการสร้างและบำรุงรักษาคลังปิโตรเลียมและระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ลูกจ้างของบริษัทเฉพาะที่รัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อการนี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา”

หมายเหตุ

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ ตามที่ได้จัดตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยเปลี่ยนทุนของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ และโอนกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยไปให้แก่บริษัทดังกล่าวทั้งหมดแล้วนั้น เมื่อได้พิจารณาถึงความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การควบคุมให้การใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้อง และการรักษาประโยชน์ของรัฐประกอบไปด้วยแล้ว ในการดำเนินงานของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ระยะแรก บริษัทยังมีความจำเป็นที่ต้องได้รับอำนาจ สิทธิ และประโยชน์บางกรณีเช่นเดียวกับที่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้รับตามกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและตามกฎหมายอื่น และจำกัดในบางกรณี เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติว่า อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นดังกล่าวอาจจำกัดหรืองดได้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้”

ฉ. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ มาตรา ๓ และมาตรา ๑๓๘มาตรา ๒

“บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

มาตรา ๓

“ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลัง การกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่ในกรณีที่คดีถึงที่สุดแล้ว ดังต่อไปนี้”

(๑) ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษาหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาลหรือเมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ในการที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่นี้ ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควร ศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายที่บัญญัติในภายหลังกำหนดไว้ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

(๒) ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ใ้ห้จัดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะพึงลงได้ ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง”

มาตรา ๑๓๘

“ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เจิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ข้อพิจารณา

๑. ปรัชญาสิทธิเสรีภาพทั่วไป

ในทางการเมืองการปกครองโดยในมุมมองเชิงพัฒนาการทางการเมืองการปกครองเห็นว่าการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองเกิดจากความขัดแย้งระหว่างความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มบุคคลในสองระดับ กล่าวคือ ระดับแรกเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดความเป็นไปภายในสังคม เช่น กลุ่มชนชั้นปกครอง กลุ่มนักการเมือง กลุ่มพ่อค้า และนักธุรกิจ และกลุ่มอิทธิพล เป็นต้น ส่วนระดับที่สองมักจะเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการต่อรองในทางสังคมน้อยกว่ากลุ่มแรก แต่ต้องปฏิบัติตามคำชี้นำของกลุ่มแรก เช่น กลุ่มชาวนาและเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และชนชั้นที่มีฐานะยากจน เป็นต้น

ความขัดแย้งดังกล่าวจะรุนแรงมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญต่างๆ เช่น ระดับความแตกต่างในด้านโครงสร้างทางสังคม ระบบการบริหารจัดการ ความเป็นไปได้ วัฒนธรรมและความนิยม ความเชื่อในแต่ละสังคม เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสังคมนิยม หรือเสรีประชาธิปไตย ในระดับของหลักการแล้ว แนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพเป็นอุดมคติที่เน้นการส่งเสริมความเท่าเทียมกัน หรือโอกาสที่กลุ่มที่ด้อยกว่าจะได้มีโอกาสพัฒนา ให้ทัดเทียมกับกลุ่มที่เหนือกว่า แต่ขณะที่แนวอนุรักษ์นิยม เห็นว่าหลักการเรื่องสิทธิและเสรีภาพจะทำให้ฝ่ายปกครองเกิดความยากลำบากในการชี้นำของสังคม

สำหรับแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม กลับเห็นว่า หลักการเรื่องสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักประกันบุคคลจากการใช้อำนาจในทางที่ไม่ชอบธรรมของฝ่ายปกครอง และจากการผูกขาดอำนาจปกครองหรือเผด็จการ ดังนั้นหลักการเรื่องสิทธิและเสรีภาพ จึงได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคล และระบบเสรีนิยม

อย่างไรก็ดี แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพที่มาพร้อมกับแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยที่เป็นของตะวันตกได้แผ่ขยายเข้ามาในประเทศไทยนับแต่มีการค้าขายกับต่างประเทศและการจัดระบบการศึกษาตลอดจนการพัฒนาประเทศ ให้มีความทันสมัยในทุกๆ ด้านตามอย่างตะวันตกทำให้แนวความคิดอ่านแบบตะวันตกแทรกซึมเข้าสู่แนวคิดและวัฒนธรรมแบบไทยๆ เช่น ลัทธิรัฐธรรมนูญนิยม ลัทธิการค้าเสรี และลัทธิปัจเจกชนนิยม แม้ว่าตามความเป็นจริงสำหรับประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงในด้าน “รูปแบบ” จะมีความชัดเจนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานความคิดและทัศนคติของประชาชนส่วนใหญ่ก็ตาม

รูปแบบแนวความคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพได้ปรากฏขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นครั้งแรกใน “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕” อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก โดยมีหลักการสำคัญว่า อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของราษฎรทั้งหลายและให้มืองค์การที่ใช้อำนาจแทนประชาชน อันเป็นการยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงจากการปกครองรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นรูปแบบการปกครองในระบบประชาธิปไตย

การรับรองสิทธิของประชาชนชาวไทย มีอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่ก็ยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ราษฎรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองมากนักจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนฉบับแรกของประเทศไทย โดยมีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้มากที่สุด เมื่อเทียบกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไทยฉบับอื่นๆ เท่าที่เคยมีมา นอกจากการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญและสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เคยรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ รัฐธรรมนูญใหม่ได้เพิ่มการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมเป็น ๕๐ มาตรา เช่น การยอมรับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในด้านต่างๆ สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมือง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพ” นี้ในระดับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศดูเหมือนว่า ยังไม่มีความเข้าใจถึงความสำคัญที่ต้องมีการรับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ ไว้อย่างมากมายในรัฐธรรมนูญเท่าใดนัก เพราะมิได้เกิดจากประสบการณ์การศึกษา อย่างกว้างขวางจนตระหนักว่าสิทธิและเสรีภาพสามารถดลบันดาลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างไร ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ ถูกกดขี่ข่มเหงจนต้องลุกขึ้นต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้สิทธิและเสรีภาพมา ย่อมจะเข้าใจถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพในแต่ละเรื่องได้ดีกว่า สิ่งเหล่านี้ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้วในประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก แต่สำหรับสังคมไทยยังอยู่ในช่วงของการพัฒนา ทั้งนี้เพราะว่าสิทธิและเสรีภาพบางอย่างได้มาโดยประชาชนส่วนใหญ่ มิได้ร่วมต่อสู้มาทีละข้อ มีเพียงชนกลุ่มเล็กเท่านั้น ที่ไปต่อสู้กับผู้ปกครองเผด็จการเมื่อตัวเองถูกรังแก การต่อสู้จึงเป็นเสมือนสู้เพื่อประโยชน์ของตัวเอง คนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นว่าเป็นประโยชน์ของคนไทยทุกคน

ประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิและเสรีภาพอาจจำแนกได้เป็นหลายประเภท เช่น สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ทั้งโดยชัดแจ้ง และโดยปริยาย หรืออาจจำแนกเป็นหลายประเภทโดยใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ กัน เช่น จำแนกตามวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาแห่งสิทธิและเสรีภาพ จำแนกตามการเกิดแห่งสิทธิและเสรีภาพ และจำแนกตามอาการที่ใช้สิทธิและเสรีภาพ เป็นต้น โดยอาจขยายความได้ ดังนี้

(๑) สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามเนื้อหา โดยอาศัยการพิจารณาวัตถุประสงค์แห่งสิทธิและเสรีภาพ อาจจำแนกออกได้เป็น ๖ ประเภท คือ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออก สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจและสังคม สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง และสิทธิและเสรีภาพในการที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

(๒) สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามการเกิดหรือที่มา โดยพิจารณาจากการเกิดของสิทธิและเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองแล้ว สามารถแยกออกได้ ๒ ประเภท คือ สิทธิและเสรีภาพที่ถือกันว่าติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด ตามปรัชญาเชิงอุดมคติของสำนักกฎหมายธรรมชาติที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนต้องมีสิทธิเสรีภาพเหล่านั้นเหมือนกัน ส่วน “สิทธิพลเมือง” ซึ่งเป็นสิทธิที่จะให้แก่พลเมืองของประเทศหรือรัฐนั้นๆ (ไม่รวมถึงคนต่างด้าว) เพื่อจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐ หรือมีส่วนเสียในการปกครองประเทศ สิทธิพลเมืองจะมีได้เฉพาะภายหลังเวลาที่เกิดรัฐขึ้นแล้ว และถือกันว่าสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิและเสรีภาพที่เพิ่มขึ้นจากสิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิที่ระบุไว้ว่าเป็นของบุคคลที่เป็นพลเมืองเท่านั้น ส่วนสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นพลเมืองของประเทศนั้นหรือไม่ เรื่องที่รัฐธรรมนูญบางประเทศตราขึ้นไว้แยกสิทธิ

ของพลเมืองและสิทธิของมนุษยชนออกจากกันอย่างชัดเจน เช่น สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ แต่รัฐธรรมนูญไทย
ยังเขียนปนกันอยู่

(๓) สิทธิและเสรีภาพจำแนกตามอาการที่ใช้ สามารถแยกได้ ๒ ประเภท คือ “สิทธิและเสรีภาพ
ในทางความคิด” และ “สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ”

สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดถือได้ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่มีลักษณะสัมบูรณ์ (Absolute)
และเป็นคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (โดยสรุปว่าสัตว์เดรัจฉานไม่มีความคิด
เรื่องสิทธิเสรีภาพ) ดังนั้นการกระทำ หรือละเว้นการกระทำของรัฐประการใดๆ อันจะกระทบต่อสิทธิและ
เสรีภาพดังกล่าวย่อมไม่สามารถทำได้ตามกฎหมายและตามความเป็นจริง เพราะไม่มีใครล่วงรู้ความคิด
ของผู้อื่น

ส่วนสิทธิและเสรีภาพในการกระทำ เป็นสิทธิและเสรีภาพในอันที่จะเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ
ของร่างกายตามที่ได้คิดและตกลงใจเอาไว้ การใช้สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้อาจจะกระทบกระเทือนต่อ
ประโยชน์ของผู้อื่น หรือสังคมได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดระเบียบแห่งการใช้สิทธิประเภทนี้
ของราษฎร เพื่อป้องกันมิให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หรือต่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. ปรัชญาสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สิน

๒.๑) ปรัชญาที่ถือว่าสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินสูงส่งเท่าสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นแนวความคิดของชาวยุโรป อังกฤษ อเมริกัน ซึ่งยึดถือใน
หลักการว่าทรัพย์สินเป็นสิ่งประกอบที่สำคัญของชีวิต ถ้ามีชีวิตแต่ไม่มีทรัพย์สินก็เป็นคนที่ยากจน
หาความสุขไม่ได้ ปรัชญานี้เห็นได้ชัดเจนที่ชาวยุโรปตั้งแต่ยุคฟิวต์ล ยุคเจ้าขุนมูลนายที่ถือว่าที่ดินเป็นของ
มูลนายที่ดิน (Land Lord) คนอื่นเป็นเพียงผู้อาศัย (Tenant) และเจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์บนที่ดิน
ทั้งในระดับผิวดิน เหนือดิน (ถึงสวรรค์) และได้ดิน (ถึงนรก) ตามหลักกฎหมายตั้งแต่ยุคโรมัน
ที่ว่า “Cujus est solum, ejus est usque ad coelum et ad inferos” (To whomsoever the
soil belongs, he owns also to the sky and to the depths, to an indefinite extent.)
เจ้าของที่ดินสามารถสืบทอดให้ลูกหลานได้ใช้เป็นสินสอดเครื่องหมั้นได้ (มีการยกบ้านเมืองแวนแคว้นให้
เจ้าสาวเจ้าบ่าวที่เป็นเจ้าผู้ครองนครแวนแคว้น) กษัตริย์เป็นแต่เพียงหัวหน้าขุนนางเจ้าของที่ดินไม่ใช่
เจ้าของแผ่นดินทั้งประเทศ ดังนั้นแวนแคว้นต่างๆ ในยุโรปยุคกลางจึงไม่มีฐานะเป็นรัฐที่แท้จริงสุดแต่
กษัตริย์และคณะขุนนางจะมีพื้นที่อยู่ในอำนาจเท่าใด

แนวคิดเรื่องความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินนี้ ทำให้เกิดลัทธินายทุน
และลัทธิต่อต้านนายทุน (เช่น คอมมิวนิสต์) ลัทธิแบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตลอดจนปรัชญาชีวิตของ
บุคคลจำนวนมาก และสังคมหลายแห่งว่า “เงินคือพระเจ้า” อย่างแพร่หลาย

๒.๒) ปรัชญาที่ถือว่าสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินไม่สูงเท่าสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย นับเป็นปรัชญาด้านหนึ่งของพระพุทธศาสนาที่ถือหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แม้ชีวิตจะไม่จีรัง แต่ทรัพย์สินสมบัติยังไม่จีรังยิ่งกว่า ทั้งมีคำสอนให้เสียสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ และสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต แต่ต้องไม่ยอมเสียสัจจะและธรรมะแม้จะเสียชีวิต (เสียชีพอย่าเสียสัตย์) และส่งเสริมให้ทำงานและบริจาคทรัพย์และสิ่งอื่นๆ ให้มากอย่าโลภมาก บุญหรือคุณความดีสูงสุดของมนุษย์ต้องทำด้วยการให้ทาน รักษาศีล และภาวนา (เรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ ๓ ซึ่งอาจจำแนกรายละเอียดเป็นบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ได้)

ส่วนหลักการปกครองในเอเชียหลายประเทศถือว่า พระมหากษัตริย์ (หัวหน้าของกษัตริย์ทั้งหลาย) เป็นเจ้าของแผ่นดิน เป็นเจ้าชีวิต แผ่นดินทุกส่วนของราชอาณาจักรถือว่าเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ส่วนที่แบ่งให้ประชาชนใช้ทำมาหากินปลูกบ้านเรือนถือเป็นการแบ่งให้ใช้ชั่วคราวในสมัยศักดินา พระมหากษัตริย์ทรงเรียกคืน หรือเรียกคืนได้ตลอดเวลาจนถึงรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมีการออกโฉนดทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่รัฐบาลอาจเวนคืนได้โดยชดใช้ค่าเสียหายให้ (กรณีพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ อนุญาตให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยใช้สอยที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลแต่ไม่ถึงขั้นเวนคืน โดยชดใช้ค่าตอบแทน ซึ่งก็นับว่าสมเหตุผลเพราะต่อไปก็จะมีท่อก๊าซ ท่อน้ำมัน สายไฟฟ้าแรงสูง ท่อประปา ท่อน้ำ คลองใส่ไถ่มากขึ้น)

อนึ่ง ถ้าคำนึงถึงว่าผืนแผ่นดินนี้บรรพบุรุษไทยได้พลีชีวิตเลือดเนื้อแลกไว้ (เฉพาะกับพม่าประเทศเดียวก็ได้รบพุ่งกันมาถึง ๔๔ ครั้ง) จึงต้องถือเป็นสมบัติส่วนรวมไม่ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์เด็ดขาดของผู้ใดผู้หนึ่ง การนับรวมว่าแผ่นดินทั้งหมดเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเป็นประมุขของประเทศ จึงมีเหตุผลดี เพราะในยามปกติรัฐบาลก็สามารถแบ่งที่ดินให้ประชาชนไปใช้ทำประโยชน์ แต่ถ้ามีความจำเป็นรัฐบาลก็สามารถเวนคืนได้ แต่เพื่อมิให้บุคคลต้องเสียสละให้แก่รัฐถ่ายเดียวในระบอบประชาธิปไตย จึงให้รัฐจ่ายค่าชดเชยให้แทนสาธารณชนที่จะได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เวนคืนมานั้น

๒.๓) ปรัชญาว่าการใช้ทรัพย์สินต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะไม่ใช่คำนึงแต่ความพอใจส่วนบุคคล

รัฐธรรมนูญของประเทศประชาธิปไตยสมัยใหม่หลายประเทศระบุไว้ชัดเจนว่าสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สูงกว่าหรือสำคัญกว่าสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สิน ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขข้อจำกัดได้มากกว่า เช่น

(๑) กฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี, ๑๙๔๕
มาตรา ๒ (๒)

“บุคคลทุกคนมีสิทธิในชีวิตและบูรณภาพทางกายภาพ (ร่างกาย) เสรีภาพของบุคคลนี้จะถูกละเมิดมิได้ สิทธิเหล่านี้จะถูกรักษาไว้ได้ก็โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

มาตรา ๑๔ (๒)

“ทรัพย์สินย่อมมีพันธะผูกพันด้วยการใช้ทรัพย์สินจะต้องรับใช้ประโยชน์สาธารณะ” (Public good)

มาตรา ๑๔ (๓)

“การเวนคืนที่ดินจะอนุญาตให้ทำได้เมื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ การเวนคืนนี้จะทำได้แต่เมื่อมีคำสั่งหรือเป็นไปโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายที่จะกำหนดลักษณะและขนาดของค่าชดเชย . . . ถ้ามีกรณีโต้แย้งเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าชดเชยให้ดำเนินการผ่านศาลยุติธรรมธรรมดา”

โปรดสังเกตว่า มาตรา ๑๔ (๒) ยอมรับสิทธิว่าทรัพย์สินมีเงื่อนไขกำกับได้และการใช้ทรัพย์สินส่วนบุคคล ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ไม่สามารถจะใช้ได้เต็มที่ตามอำเภอใจ เช่น ต้องคำนึงถึงกฎหมายการแบ่งเขตการใช้ที่ดิน (เขตที่อยู่อาศัย, เขตป่า, เขตเกษตรกรรม) และข้อจำกัดอื่นๆ เช่น การก่อสร้างอาคารบ้านเรือน สถานที่ต่างๆ ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายผังเมืองบางแห่งห้ามใช้ปุ๋ย หรือสารเคมีเพราะจะทำให้ซึมลงใต้ดินเป็นผลเสียต่อแหล่งน้ำธรรมชาติที่จะนำไปทำน้ำประปา หรือเมื่อรัฐต้องการใช้ที่ดินวางสายไฟฟ้า หรือขุดท่อน้ำท่อแก๊ส ท่อส่งน้ำมัน ฯลฯ

(๒) รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้, ๑๙๙๖มาตรา ๒๕

(๑) ไม่มีใครจะเสียดินในทรัพย์สิน เว้นแต่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป และห้ามมีกฎหมายที่จะทำให้นुकคลดินในทรัพย์สินตามอำเภอใจ

(๒) ทรัพย์สินอาจถูกเวนคืนได้โดยกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป

(ก) เพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะ (Public purpose) หรือเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ (Public interest) และ

(ข) โดยให้มีค่าชดเชย ตามจำนวนเวลาและวิธีการจ่ายตามที่จะได้ตกลงกันของผู้มีส่วนได้เสียหรือตามที่ศาลรับรอง

(๓-๕) (อธิบายวิธีจ่ายค่าชดเชยตามปัจจัยแวดล้อมต่างๆ)”

เมื่อปรากฏว่ารัฐธรรมนูญของประเทศประชาธิปไตยได้ยินยอมให้รัฐเวนคืนหรือใช้ประโยชน์จากเจ้าของทรัพย์สินเพื่อประโยชน์สาธารณะได้แล้ว กฎหมายไทยและรัฐบาลไทยก็มีความชอบธรรมที่จะใช้หลักการเดียวกันแก่ประชาชนไทยตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗ ให้อนุญาตไว้

ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

กรณีนี้ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ หรือไม่ จึงอาจพิจารณาแยกย่อยออกเป็น ๖ กรณี คือ

ก. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คือ

๑) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

๒) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

ข. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คือ

๑) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

๒) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

สำหรับคำชี้แจงเพิ่มเติมของนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๕ ได้ยกประเด็นเพิ่มเติมมาว่า มาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๕ ด้วย (คือ เพิ่มมาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๕ จากคำร้องเดิม) จึงจะขอนำมาวินิจฉัยด้วย

ประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นจากการยกเลิกกฎหมายการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเริ่มพิจารณาคำร้องปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔ ขึ้น

ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ โดยมาตรา ๓ กำหนดให้ยกเลิกพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ (และกฎหมายที่ออกมาแก้ไขเพิ่มเติมรวมเป็น ๓ ฉบับ) นับแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ เนื่องจากต้องการแก้ไขวิธีบริหารรัฐวิสาหกิจต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยในช่วงแรกให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ ก่อน จึงมีประเด็นเพิ่มเติมว่าเมื่อพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ถูกยกเลิกแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยคำร้องตามที่ผู้ร้องยื่นเข้ามาอีกหรือไม่ และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้รับมอบอำนาจหน้าที่ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ จะยังคงใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้หรือไม่

แนวการพิจารณา

กรณีนี้เห็นว่าน่าสนใจในเชิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ และอำนาจศาลรัฐธรรมนูญหลายประการ แม้จะมีข้อทักท้วงว่า ศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณาเฉพาะประเด็นที่มีผู้ร้องที่ร้องมา คือ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่ต้องพิจารณาว่ากฎหมายนี้ต่อมาในระหว่างการพิจารณาของศาลได้ถูกยกเลิกไปแล้วหรือไม่ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็มีการโต้แย้งว่าเมื่อกฎหมายการปิโตรเลียมถูกยกเลิกไปแล้ว ศาลจะตัดสินไปทำไม แต่กรณีนี้เกิดแง่มุมที่สาม คือ กฎหมายการปิโตรเลียมได้ถูกทดแทนโดยพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งระบุชัดเจนว่าอำนาจหน้าที่ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจเต็มรูปถูกโอนไปเป็นอำนาจหน้าที่ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจอีกรูปแบบหนึ่ง เนื้อหาตามบทบัญญัติของกฎหมายการปิโตรเลียมจึงยังคงใช้บังคับต่อไปได้ และยังมีอีกแง่มุมหนึ่งว่า แม้บริษัท ปตท. จะรับมอบอำนาจหน้าที่ไปจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย แต่การจับกุมลงโทษผู้ฝ่าฝืนตามกฎหมายการปิโตรเลียม มาตรา ๕๓ จะโอนไปด้วย ได้หรือไม่

เมื่อได้พิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดแล้ว เห็นควรมีการชี้แจงให้กระจ่างไปตามลำดับดังนี้

๑. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และแก้ไขเพิ่มเติมอีก ๒ ฉบับ เป็นกฎหมายที่ตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยขึ้นเป็นรัฐวิสาหกิจ แบบสมบูรณ์มีพระราชบัญญัติกำหนดองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

๒. พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ ตราขึ้นเพื่อให้รัฐมีเครื่องมือที่จะเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจแบบเดิมที่เป็นองค์การของรัฐให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัด หรือบริษัทจำกัด (มหาชน) แต่ยังมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง โดยเปลี่ยนทุนเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบได้สะดวกในขั้นต่อไป (คือ กระจายหุ้นที่รัฐถือไปให้ภาคเอกชนได้เข้ามาร่วมลงทุน และบริหารจัดการได้) ดูหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงเป็นเสมือนกฎหมายแม่บทของการบริหารรัฐวิสาหกิจในช่วงเปลี่ยนถ่ายของกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ จึงอยู่นอกกฎหมายการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง (เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย) เพราะกฎหมายทุนรัฐวิสาหกิจมีอำนาจจะยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งเมื่อใดก็ได้ โดยการตราพระราชกฤษฎีกา ตามมาตรา ๒๘ และมีอำนาจที่จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจสิทธิและประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจเดิมให้แก่รัฐวิสาหกิจใหม่เท่าที่มีอยู่เดิม หรือจำกัด หรือลดอำนาจและสิทธิประโยชน์บางอย่างก็ได้ ตามที่ให้อำนาจไว้ในมาตรา ๒๖

๓. พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลาการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔

พระราชกฤษฎีกานี้ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๑ ของรัฐธรรมนูญ (พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ) และมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีสาระสำคัญในมาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยทั้ง ๓ ฉบับ มีผลให้รัฐวิสาหกิจที่มีชื่อว่า การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ต้องยุบเลิกไปตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ (แต่งงานยังอยู่) โดยมีเหตุผลรับกันกับพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ (หมายเหตุ ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้)

๔. พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจสิทธิและประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๕๔

ออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๑ และพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๒๖ โดยมีสาระสำคัญในมาตรา ๓ ซึ่งทำให้เกิดบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ส่วนมาตรา ๔ กล่าวถึงการโอนอำนาจหน้าที่สิทธิต่างๆ ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ให้แก่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทุกอย่าง โดยไม่มีการจำกัดหรือลดสิทธิประโยชน์ใดๆ นั่นก็คือ บริษัท ปตท. จำกัด มีอำนาจ หน้าที่ สิทธิพิเศษและความคุ้มครองในการประกอบธุรกิจได้เหมือนกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ดูมาตรา ๒๖ และหมายเหตุ

ท้ายพระราชกฤษฎีกา) นอกจากนี้มาตรา ๖ ยังให้อำนาจรัฐมนตรีแต่งตั้งลูกจ้างของบริษัทที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสร้างและบำรุงรักษาคลังปิโตรเลียมและระบบขนส่งทางท่อเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีสิทธิอำนาจที่จะทำงานโดยไม่มีผู้ใดขัดขวางได้ด้วย (ทำให้ผู้ที่ต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงาน หรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานต้องได้รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๘)

เมื่อได้พิจารณากฎหมายทั้ง ๔ ฉบับแล้วจะเห็นว่า

๑) ทุกฉบับมีเจตนารมณ์ตรงกัน คือ มีรัฐวิสาหกิจที่มีอำนาจหน้าที่ประกอบธุรกิจปิโตรเลียมอย่างกว้างขวางครบวงจร

๒) พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ มีฐานะเป็นกฎหมายแม่บทของการบริหารรัฐวิสาหกิจ ช่วงเปลี่ยนถ่ายในกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

๓) เจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกาทั้งสองฉบับตรงกับของพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ เมื่อดูจากหมายเหตุท้ายกฎหมาย

๔) การมีพระราชกฤษฎีกายุบการปิโตรเลียมมาแล้ว ตั้งบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ขึ้นแทน นั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ แล้ว การโอนอำนาจสิทธิและประโยชน์ จึงถูกต้องตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ การตราพระราชกฤษฎีกาเป็นเพียงวิธีการที่จะยุบรัฐวิสาหกิจรูปแบบเดิมมาตั้งบริษัทรัฐวิสาหกิจรูปแบบใหม่ โดยมีอำนาจหน้าที่ตามเดิม (เพราะมิได้สั่งให้จำกัด หรือลดลง ซึ่งอาจทำได้) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ ฯ

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ แม้จะได้ถูกยกเลิกโดยพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีผลใช้บังคับต่อไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ (โดยมีข้อสังเกตว่าการที่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งรัฐบาลตั้งขึ้นเป็นบริษัทเอกชน จะสามารถอาศัยอำนาจจากรัฐในการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ (ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจสิทธิประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ใช้บังคับเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๔ อยู่ นั้น จะถือว่าเป็นการชอบด้วยหลักการใช้อำนาจรัฐในฐานะเอกชนหรือไม่ นั้น ยังไม่มีการยกขึ้นมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย)

นอกจากนี้ยังมีทางโต้แย้งเพิ่มเติมได้อีก ๒ ทาง คือ

๑. การยกเลิกกฎหมายเก่าจะทำให้ผู้ร้องต้องพินิจคิดหรือไม่ นั้น เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

ส่วนมาตรา ๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด . . .”

มาตรา ๓ บัญญัติว่า “ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ ในภายหลังการกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าในทางใด . . .”

ทั้งนี้ศาลฎีกาก็ได้เคยวินิจฉัยไว้หลายคดี เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๓๐/๒๕๐๐ ๓๑๑/ ๒๕๐๑ ๑๑๕๖/๒๕๐๔ ๘๑๕/๒๕๐๕ และที่ชัดเจนที่สุด คือ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๖/๒๕๐๕ พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดเบตง โจทก์ นายเล่าซิว แซ่เล่า จำเลย ว่า “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก ได้วางหลักให้พิจารณาความผิด และลงโทษจำเลยตามกฎหมายในขณะที่ยังเลย กระทำการอันถูกกล่าวหา นั้น แม้ถึงว่าได้มีการยกเลิกกฎหมายนั้นแล้วก็ตาม (ส่วน) มาตรา ๒ วรรคสอง และมาตรา ๓ ก็ให้พิจารณาใช้กฎหมายใหม่เฉพาะแต่เมื่อเป็นคุณแก่จำเลยเท่านั้น ถ้ากฎหมายใหม่ ไม่เป็นคุณแก่จำเลยก็ยังให้ใช้กฎหมายเก่าบังคับคดี”

ฉะนั้นในกรณีนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ไม่ว่าจะกฎหมายเก่า (พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑) จะยกเลิกใช้หรือไม่ก็ตาม ตราบใดที่ไม่มีกฎหมายใหม่ พระราชบัญญัติ ทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชกฤษฎีกา ๒ ฉบับ) ไม่ได้ยกโทษหรือลดโทษ หรือมี บทบัญญัติที่เป็นคุณแก่นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ด้วยประการใดๆ ศาลก็ยังคงพิพากษาไปตามพระราช บัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ อยู่ดี

๒. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยการยกเลิกกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชกฤษฎีกา ๒ ฉบับดังกล่าว หรือไม่นั้น ก็เห็นว่าเป็นกรณีที่มีรายละเอียดที่ศาลยุติธรรมจะต้องวินิจฉัยไปตามแต่ ข้อเท็จจริงของแต่ละคดี ไม่น่าจะเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งโดยหลักการมีหน้าที่วินิจฉัยการขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญจะก้าวล่วงไปวินิจฉัย

สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่มุมใดศาลยุติธรรมก็จะต้องนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เมื่อประกอบกับพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาใช้วินิจฉัยกรณีนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ และคณะต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัย ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งใช้อยู่ ในขณะกระทำการอันถูกกล่าวหา นั้น จึงจะได้พิจารณาประเด็นตามที่ผู้ร้องร้องมาต่อไป

ก. ประเด็นเกี่ยวกับมาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ**๑. ประเด็นที่ ๑ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่**

พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ให้อำนาจแก่ ปตท. กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียม วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ รวมทั้งการรื้อถอน อาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้น ดัดฟันต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยการให้ รัฐมนตรีประกาศกำหนดเขตการวางท่อส่งในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศแจ้งให้ทราบ ส่วนการวางระบบและการรื้อถอนทำลายให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ โดยให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับ กล่าวคือเมื่อ ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสั่งห้ามทรัพย์สินทราบล่วงหน้าแล้ว ภายในเวลาไม่น้อยกว่า ๓ วัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของ หรือผู้ครอบครองสั่งห้ามทรัพย์สินได้ ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองนั้น ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการกระทำนั้นไว้ด้วย หากการกระทำของเจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของ หรือที่ครอบครองทรัพย์สินบุคคลนั้นอาจยื่นคำร้อง แสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สิ้นสุด

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕คุ้มครองเสรีภาพในเคหสถานและการอยู่อาศัยโดยปกติสุข ห้ามมิให้เข้าไปในเคหสถานหรือตรวจค้น โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ นั้น การที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ กำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นก็เท่ากับเป็นการยอมรับในหลักเสรีภาพในเคหสถานของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ ตามมาตรา ๓๕ แล้ว ทั้งแนวการวางท่อส่วนใหญ่ก็ได้พาดผ่านไปยังสถานที่ที่เป็นเคหสถาน บ้านเรือน หรือชุมชน ของประชาชนในพื้นที่ ถึงแม้จะมีบ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อย ถ้าเจ้าของ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินไม่ยอมให้ ปตท. ใช้ทรัพย์สินของตน ก็ย่อมกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวม ปตท. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ที่มีหน้าที่ต้องจัดทำสาธารณประโยชน์ จึงสามารถมอบหมายให้พนักงานเข้าไปดำเนินการแทรกแซง สิทธิเสรีภาพของบุคคลได้เท่าที่จำเป็นและเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น โดยอาศัยมาตรการการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ (Expropriation) และการกำหนดภาระจำยอมตามกฎหมายมหาชน (Public easement) โดยผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ทุกประการ เพียงแต่การเข้าใช้สอยพื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์เพื่อวางท่อของ ปตท. อาจทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ใช้พื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์

ไม่ได้เต็มที แต่ ปตท. ต้องจ่ายค่าทดแทนในการขอใช้พื้นที่นั้นแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ “ตามความเป็นธรรม” ตามมาตรา ๓๑ ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

๒. ประเด็นที่ ๒ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ บัญญัติถึงเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ส่วนมาตรา ๓๐ ของกฎหมาย ปตท. กำหนดอำนาจของ ปตท. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ จึงไม่มีบทบัญญัติส่วนใดไปเกี่ยวข้องกับการชุมนุมดังกล่าว ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔

๓. ประเด็นที่ ๓ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ บัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่วนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ บัญญัติถึงเรื่องอำนาจของ ปตท. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งการปิโตรเลียมทางท่อ ซึ่งถ้าการดำเนินการของ ปตท. ทำให้เจ้าของ หรือผู้ทรงสิทธิในที่ดินอาคารสิ่งปลูกสร้าง ได้รับความเสียหาย หลัก ปตท. ก็ต้องจ่ายค่าทดแทนตามมาตรา ๓๑ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๕ อยู่แล้ว จึงไม่น่าที่จะมีส่วนใดของ มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่จะขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ได้ อย่างไรก็ดีไม่ปรากฏว่าผู้ร้องเป็นบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่ที่มีการวางท่อปิโตรเลียมแต่อย่างใด จึงไม่น่าจะมีสิทธิร้องเรียนในประเด็นนี้

ข. ประเด็นเกี่ยวกับมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑. ประเด็นที่ ๑ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ เป็นบทกำหนดโทษที่ห้ามผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน ซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ (พนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างหรือรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ) มาตรา ๓๐ (อำนาจของ ปตท. ในการกำหนดเขต

วางระบบการขนส่ง รือถนนอาคารสิ่งกีดขวางการวางท่อต่างๆ) มาตรา ๓๓ (ห้ามบุคคลปลูกสร้าง หรือ การกระทำใดๆ ที่เป็นอันตรายหรืออุปสรรคต่อการวางท่อ) มาตรา ๓๕ (พนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วม มีอำนาจเข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ในเวลาใดๆ เพื่อตรวจซ่อมแซม หรือแก้ไขท่อปิโตรเลียมได้ ในกรณี จำเป็นและเร่งด่วนโดยให้แจ้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่อยู่ ณ ที่นั้นทราบก่อน) นับว่าเป็นบทบัญญัติ ที่มีเหตุผลสมควร เพราะมิฉะนั้นก็จะวางท่อปิโตรเลียม และดูแลรักษาซ่อมแซมได้ไม่ทันการณ์ เพราะ ปิโตรเลียมเป็นเชื้อเพลิงอาจก่อให้เกิดภัยใหญ่หลวงได้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ คุ้มครองเสรีภาพในเคหสถาน และการคุ้มครองการอยู่อาศัย โดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องถือว่าพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ ได้ให้อำนาจ ปตท. หรือพนักงานหรือ ผู้ปฏิบัติงานร่วมเข้าไปในบริเวณเคหสถานได้ อย่างไรก็ดี เมื่อมีการวางท่อปิโตรเลียมแล้วก็ย่อมจะมีเคหสถาน ทับครอบอยู่ไม่ได้ เพราะจะอยู่ในเขตระบบการขนส่งที่ต้องเปิดวางไว้มิให้มีสิ่งกีดขวางเพื่อความปลอดภัย ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงไม่มีการเข้าไป หรือตรวจค้นเคหสถานได้อีก

ดังนั้นกรณีการกระทำตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ จึงไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ได้

๒. ประเด็นที่ ๒ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ บัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธไว้ เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผลประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มอาจขัดแย้งกันได้ หรือบุคคล หรือกลุ่มไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาล ก็อาจรวมตัวกันชุมนุม เพื่อแสดงความต้องการได้ หรือ บางกรณีประชาชนอาจชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมได้ โดยการ ชุมนุมดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย ตามที่มีข้อยกเว้นกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ วรรคสองว่า การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะนั้น ซึ่งก็คือ หากรัฐบาลจะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพดังกล่าวยอมทำได้

ส่วนบทบัญญัติมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ปตท. ในการดูแลรักษาเขตระบบการขนส่ง และห้ามมิให้ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หรือ

บุกรุกเข้าไปในเขตรบบการขนส่ง เพราะการกระทำดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะ รวมถึงเกิดภัยอันตรายแก่มหาชนได้เพราะเป็นเชื้อเพลิง ดังนั้น เพื่อวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ จึงได้กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน หรือผู้บุกรุกเข้าไปในเขตรบบการขนส่งโดยไม่ต้องอนุญาต แต่ไม่มีข้อความใดในบทบัญญัติมาตรา ๕๓ ที่จะห้ามหรือขัดขวางการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ ตามที่ผู้ร้องอ้าง ดังนั้นพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดกับหลักการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ แต่อย่างใด

๓. ประเด็นที่ ๓ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เข้าร่วมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีมาแต่อดีตให้มีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของชุมชน แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ แต่ก็ไม่ได้ให้สิทธิชุมชนจะจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งหมดคงมีสิทธิร่วมจัดการทรัพยากรบางส่วนเท่านั้น ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ บัญญัติห้ามผู้ใดทำการขัดขวางการกระทำของ ปตท. ที่ทำการตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษ จึงเป็นการบัญญัติห้ามบุคคลแต่ละคน ไม่ได้ห้ามบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่จะอนุรักษ์ทรัพยากร หรือมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรแต่อย่างใด

อนึ่ง มีข้อนำพิจารณาว่าผู้ร้องและคณะที่ขัดขวางการทำงานของพนักงาน ปตท. เป็นบุคคลภายนอกชุมชนท้องถิ่นโดยสิ้นเชิง และการวางท่อปิโตรเลียมก็มิใช่เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น เพราะเป็นเพียงการใช้พื้นดินบางส่วนวางท่อเพื่อนำปิโตรเลียมจากพม่ามาใช้ในประเทศไทย จึงไม่น่าจะอ้างมาตรา ๔๖ มาขัดขวางการกระทำของ ปตท. ตามมาตรา ๕๓ ได้

ดังนั้นพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖

สำหรับประเด็นว่ามาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๕ ด้วยหรือไม่ ตามคำชี้แจงเพิ่มเติมของนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔ มีข้อควรพิจารณา ดังนี้

๑. การขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕

หลักในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (Expropriation) ก็เพื่อให้เป็นมาตรการทางกฎหมายของรัฐในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของเอกชน เพื่อการจัดทำสาธารณูปโภค หรือสาธารณูปโภคอื่น ๆ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ซึ่งได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนา การเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เมื่อพิจารณารวมกับความในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๘ ที่บัญญัติไว้ว่า “เมื่อ ปตท. มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งปิโตรเลียม เพื่อจัดสร้างคลังปิโตรเลียม หรือเพื่อใช้ในการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์” แล้วจะเห็นได้ว่าได้บัญญัติไว้ในลักษณะสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตามการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อของ ปตท. ก็มีจำเป็นต้องได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนทั้งแปลง เพียงแค่ใช้พื้นที่บางส่วนในการวางท่อเท่านั้น ซึ่งเอกชนผู้เป็นเจ้าของยังมีสิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินของตนอยู่เป็นปกติ ถ้าจะกระทบบ้างก็เป็นส่วนเล็กน้อย เช่น จะวางท่อผ่านอาคารบ้านเรือน ซึ่งกฎหมายก็กำหนดให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทน ให้เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิต่าง ๆ อยู่แล้ว (ตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๑ (๓))

ดังนั้นหาก ปตท. ประสงค์จะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของเอกชน เพื่อการจัดทำสาธารณูปโภค ปตท. ก็อาจใช้มาตรการเวนคืนได้ แต่โดยที่การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มีผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลผู้เป็นเจ้าของค่อนข้างรุนแรงและ ปตท. ก็ไม่ต้องการใช้ที่ดินที่เป็นเขตการวางท่อทั้งหมด ปตท. จึงใช้มาตรการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในกรณีที่เป็นเท่านั้น ซึ่งน้อยมากส่วนใหญ่เป็นการขอใช้สอยที่ดินเพื่อการวางท่อใต้ผิวดิน ซึ่งเมื่อวางท่อแล้วเจ้าของที่ดินก็สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ (๑) เกี่ยวเนื่อง มาตรา ๓๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕

๒. กรณีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๕

การกำหนดแนวทางของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรี มาตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๕ จากนั้น ปตท. ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) นำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ เห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ ฯ ดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่ ปตท. ได้ถือปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นมาโดยตลอด ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับการรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นขั้นตอนการทำงานที่จบสิ้นบริบูรณ์ก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จะมีผลบังคับใช้

ดังนั้นบทบัญญัติในมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ” จึงไม่อาจนำมาใช้ย้อนหลังได้ ดังนั้นการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัย

เมื่อได้พิจารณาถึงหลักสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย โดยเปรียบเทียบกับหลักปรัชญาต่างๆ และรัฐธรรมนูญบางประเทศ ประกอบกับการพิจารณาพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชกฤษฎีกาสองฉบับแล้วเห็นว่า **พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๕๕ ส่วนมาตรา ๕๓ ก็ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ แต่อย่างใด**

ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ